

UDK 262.12 Miletić, A.
282 (497.6)(091)
Stručni rad
Primljen 20. 5. 2016.
Prihvaćen 6. 6. 2016.

RUDOLF BARIŠIĆ

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu
Borongajska cesta 83d, Zagreb
rbarisic@hrstud.hr

PISMA AUGUSTINA MILETIĆA U NADBISKUPIJSKOM ARHIVU U ZAGREBU

Tijekom vršenja službe apostolskog vikara u Bosni Augustin Miletić (1763.–1831.) je održavao stalnu komunikaciju s inozemstvom nastojeći poboljšati položaj svojih vjernika, kao i crkvenih institucija Bosne onoga vremena: samog apostolskog vikarijata i Franjevačke provincije Bosne Srebrene. U tom svojstvu poslao je više pisama na adresu zagrebačkih biskupa. U tekstu se opisuje kontekst njihovog nastanka, a potom donosi cjelovit prijepis.

Ključne riječi: Augustin Miletić, Maksimilijan Vrhovac, bosanski klerici, školovanje, Bosna Srebrena.

Više je puta citirana izjava Mate Mikića: „Ovo samo velim, dok onakav među Bosance prelat stupi, mnogi će minut’ vjekovi.“ Premda je dugo vremena nakon smrti njegov grob bio mjesto hodočašćenja vjerničkog puka, a uspomena na njega predstavljala vrlo bitan dio identiteta bosanskohercegovačkih katolika, neke nes(p)retne odluke, kao i neumitan protok vremena obilježen burnim događajima, učinio je da lik i djelo Augustina Miletića danas budu pomalo, ako ne zaboravljeni, a ono ipak gurnuti na margine povijesnog sjećanja. Ovo možda postaje najupadljivije činjenicom da postoji relativno velik broj njegovih životopisa, ali zapravo niti jedna monografija koja bi na pravi način istražila vrijeme u kojemu je ovaj znameniti bosanski franjevac i prelat djelovao. Svega četiri godine nakon njegove smrti u Rimu je, na latinskom jeziku, tiskan vjerojatno i najpoznatiji životopis iz pera Marijana Šunjića.⁴² Nakon dolaska Austro-Ugarske

⁴² Šunjić, Marijan, 1835. *De vita illustris viri Augustini Milletich*, Roma.

Mijo Vjenceslav Batinić je sastavio životopis na hrvatskom jeziku⁴³, a posljednji, također na hrvatskom, datira iz sredine 20. st.⁴⁴ Osim ovih biografija, postoji i više kraćih biografskih skica u različitim radovima⁴⁵, te dva neobjavljena životopisa koja se čuvaju u arhivu franjevačkog samostana u Fojnici.⁴⁶

Ovom prigodom na osnovi tih biografija valja istaknuti najbitnije. Miletić se rodio u Fojnici 16. veljače 1763. i na krštenju je dobio ime Toma. U franjevački red je stupio u rodnom gradu dobivši redovničko ime Augustin, a vječne je zavjete položio 24. travnja 1780. Školovao se do 1782. u Grazu, a potom u Italiji gdje je po dovršetku studija djelovao kao predavač filozofije i teologije na više učilišta. Papa ga je 1803. imenovao naslovnim biskupom daulijskim i koadjutorom apostolskom vikaru u Bosni Grgi Ilijiću Varešaninu. Preko Beča se 1804. vratio u Bosnu gdje je najprije pomagao Ilijiću, nakon čije je smrti 1813. samostalno preuzeo upravljanje apostolskim vikarijatom. Bio je izrazito aktivan pastoralni djelatnik i neumorno je obilazio golemo područje svog vikarijata dijeleći potrebne sakramente, dok je zime provodio u literarnom radu nastojeći oko podizanja pobožnosti i pismenosti bosanskohercegovačkih katolika. Umro je 18. srpnja 1831. u Vidošima kraj Livna dok se nalazio na apostolskoj vizitaciji.

Ono što je svim spomenutim djelima zajedničko, a čini se bitnim naglasiti, jest činjenica da su nastala od strane autora franjevačke (i to ponajčešće bosanske) provenijencije. To ni na koji način ne umanjuje njihovu vrijednost, ali ukazuje na to su istraživački ciljevi bili postavljeni u okvire isticanja onih dijelova Miletićeve biografije koje mu je zajednica koja je čuvala uspomenu na njega brojala u zasluge: marljivost u vršenju apostolskih vizitacija, organiziranje analfabet-skih tečajeva, sastavljanje početnice i katekizma (tzv. *biskupovača*) te napokon

⁴³ Batinić, Mijo Vjenceslav, 1883. *Životopis fra Augustina Miletića biskupa daulijskoga i namjestnika apostolskoga u Bosni i Hercegovini*, Zagreb: Tisak dioničke tiskare.

⁴⁴ Barun, Boris, 1957. *Dušobrižnički rad biskupa fra Augustina Miletića 1763.–1831.*, Zagreb. Riječ je o doktorskoj disertaciji obranjenoj na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Tekst je u obliku knjige tiskan četrdeset godina kasnije, usp. Barun, Boris Jakov, 1998. *Dušobrižnički rad biskupa fra Augustina Miletića (1763.–1831.)*, Umag: Matica hrvatska (ogranak).

⁴⁵ Popis se nalazi u Hoško, Franjo Emanuel, Pejo Čošković, Vicko Kapitanović (ur.), 2010. *Hrvatski franjevački biografski leksikon* (dalje: HFBL), Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža – Vijeće franjevačkih zajednica Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Natuknica MILETIĆ, Augustin Toma, str. 392–293.

⁴⁶ AFSF (= Arhiv franjevačkog samostana u Fojnici) VIII. „Viri illustres de Fojnica“, Kutija 13, br. 92 Životopis biskupa Miletića po fra L. Karauli 1871. i br. 101 Životopis fra Aug. Miletića, biskupa od fra B. Perišića, 1880.

poticanje pučkih pobožnosti.⁴⁷ Neki drugi aspekti Miletićevo djelovanje kao apostolskog vikara u velikoj su mjeri ostali izvan dosega historiografskih istraživanja, što je posebno zanimljivo uzmu li se u obzir složene društvene i političke okolnosti u kojima je vršio svoju službu: srpski i grčki ustanci protiv osmanlijske vlasti, prodor Napoleonove Francuske i osnivanje Ilirskih pokrajina u neposrednom susjedstvu, velika epidemija kuge koja je 1813.–1817. poharala bosanski prostor, te opća nestabilnost uočljiva u učestalom smjenjivanju lokalnih osmanlijskih velikodostojnika. Svi ovi događaji imat će trajnog odjeka u Bosni, pa tako i među lokalnim katolicima, ali su Bosna Srebrena i Apostolski vikarijat upravo u Miletićevo doba proživljavali svojevrsnu renesansu. Ranije u tekstu spomenut izostanak znanstvene obrade nečega što bi se moglo nazvati „Miletićevo doba“ na jednoj točki postaje još uočljiviji. Naime, njegovi neposredni prethodnik i nasljednik na funkciji apostolskog vikara, Grgo Ilijić Varešanin i Rafo Barišić, odnosno njihovo vršenje službe, već je podavno znanstveno obrađeno. Tako jedna monografija govori o „dodu fra Grga Ilijića Varešanina“⁴⁸, dok jedan od najpoznatijih perioda u povijesti Bosne Srebrene predstavlja „Barišićeva afera.“⁴⁹

Imajući u vidu ove specifičnosti, jasno je da usprkos navedenom obimu njegovih biografija i povremenom obljetničkom spominjanju, historiografska znanost ni

⁴⁷ U bosanskohercegovačkim župama kojima upravljaju bosanski franjevci i u naše vrijeme se brižljivo obdržava običaj euharistijskog klanjanja na mlade nedjelje. Miletić se posebno starao oko očuvanja ove pobožnosti i skladao je pjesmu „Ponizno se teb' klanjamo“, koja se u spomenutim župama pjeva do danas. Usp. bilj. 4.

⁴⁸ Usp. Džaja, Srećko Matko, 1971. *Katolici u Bosni i zapadnoj Hercegovini na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće – Doba fra Grga Ilijića Varešanina (1783.–1813)*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost. Ova monografija i danas predstavlja polaznu točku za razumijevanje povijesti Bosne Srebrene u periodu navedenom u naslovu.

⁴⁹ O Barišiću je pisalo više autora često s izrazito pristranim ili antagonističkim stavom, usp. HFBL, str. 43–44. Kao relevantna djela koja se bave njegovim periodom stoga vrijede Kecmanović, Ilija, 1954. *Barišićeva afera – prilog proučavanju istorije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, odnosno Vrankić, Petar, 1984. *La chiesa cattolica nella Bosnia ed Erzegovina al tempo del vescovo fra Raffaele Barišić: (1832.–1863)*, Roma: Università Gregoriana. Autori koji se bave širim vremenskim razdobljem često su skloni izvoditi zaključke prema kojima je Barišićeva afera predstavljala neobičan obrat u odnosima na liniji Apostolski vikarijat u Bosni – Bosna Srebrena. Na taj način često se previđaju nejasnoće u razgraničenju ovlasti ovih dviju institucija koje su do trzavica i sukoba dovodile i prije Miletića, kada su apostolskim vikarima bili već spomenuti Ilijić i njegov prethodnik Augustin Botoš Okić. U takvom kontekstu promatrano prije bi se moglo ironično zaključivati kako je upravo Miletićevo razdoblje predstavljalo svojevrsnu pauzu u dugotinjajućem sukobu, koji se onda svom žestinom rasplamsao kada je apostolskim vikarom postao Barišić. Tijekom trajanja afere Barišićevi protivnici su često svoju negativnu karakterizaciju njegovog lika gradili na usporedbama s Miletićem. To samo pokazuje koliko je uspomena na Miletića bili snažna, pa usljedno tomu i idealizirana.

izdaleka nije rekla posljednju riječ o Augustinu Miletiću. Za bolje razumijevanje njegove djelatnosti od velike dragocjenosti su dokumenti nastali u njegovom autorstvu, odnosno redakciji. Neki od njih, osobito izvještaji s apostolskih vizitacija, dragocjeni s gledišta demografskih i društvenih gibanja, već su ranije objavljeni.⁵⁰ Ante Škegro je prepisao i izdao pisma koja se čuvaju u arhivu franjevačkog samostana u Fojnici.⁵¹ Njihov je jezik pretežito hrvatski, a sadržaj im je uglavnom vezan uz rješavanje različitih pitanja vezanih uz sakrament braka, te neka druga pitanja vjerske prakse. Na taj način stječemo uvid u duhovno stanje katoličkog puka mimo šturih statističkih podataka koji dominiraju u izvještajima s apostolskih vizitacija.

Pisma koja se, pak, čuvaju u Nadbiskupijskom arhivu u Zagrebu, a čiji se prijepis po prvi puta donosi ovdje, uvelike se razlikuju i jezikom i sadržajem. Sva su, bez iznimke, sastavljena na latinskom jeziku i predstavljaju službenu korespondenciju u kojoj imamo prilike promatrati Miletića kao diplomata. Kontekst njihovog nastanka je prilično složen i ovom se prilikom može samo ukratko skicirati.

Krajem 18. st. Bosna Srebrena se našla u teškoj situaciji po pitanju obrazovanja svojih klerika. Talijanske države, čije su franjevačke provincije i samostani bili dotadašnjim glavnim odredištima za školovanje bosanskih franjevaca, bile su zahvaćene valom prosvjetiteljskih, često antiklerikalnih mjera, pa se tamošnji prostor prihvata bosanskih klerika neprestano sužavao. Stoga je Augustin Botoš Okić stupivši na službu apostolskog vikara uspio naći rješenje obraćanjem na habsburškog vladara Josipa II. Na Okićevo zalaganje, vladar je 1785. godine osnovao zasebnu zakladu i otvorio ugarsko-hrvatski prostor primanju bosanskih klerika. Zbog različitih, često i složenih uzroka, prvih 20-ak godina teklo je vrlo sporo i uz mnogobrojne poteškoće, te je u periodu na prijelazu stoljeća čak došlo i do zastoja. Zahvaljujući nastojanjima zagrebačkog biskupa Maksimilijana Vrhovca cijeli je proces od oko 1810. godine postupno postavljen u ponešto modificirane okvire i uskoro je počeo davati rezultate.⁵² U procesu prilagođavanja Vrhovac je redovito nastojao izvijestiti crkvene strukture u Bosni, a glavni smjer komunikacije ostvario je upravo s Miletićem.

Nažalost, dosadašnja potraga u arhivima samostana Bosne Srebrene još nije iznje-drila niti jedno Vrhovčevo pismo upućeno Miletiću, no o njihovom sadržaju dosta

⁵⁰ Npr. Kamber, Dragutin, 1931. Prilozi povijesti bosanskih franjevaca. Stanje župa i duša apostolskog vikarijata u Bosni srebreničko otomanskoj prema popisu izvršenom 1813. *Franjevački vjesnik*, god. XXXVIII, br. 1: 369–376 i br. 2: 22–28, 57–59, 83–88 i 111–121.

⁵¹ Usp. Škegro, Ante, 2013. Pisma u ostavštini biskupa fra Augustina Miletića apostolskog vikara u otomanskoj Bosni u fojničkom samostanu *Duha Svetoga, Bosna Franciscana*, 39: 221–342.

⁵² O navedenoj temi se opširno piše u Barišić, Rudolf, 2014. *Školovanje klerika Bosne Srebrene na učilištima u Habsburškoj Monarhiji 1785.–1843*. Doktorska disertacija. Zagreb: Hrvatski studiji.

saznajemo iz odgovora koje mu je neumorno slao Miletić. Kako je već istaknuto, pisma su pisana latinskim jezikom. U većini slučajeva ne radi se o Miletićevim autografima, nego bi pismo sastavljao poneki od njegovih tajnika (niti jedan nikada nije potpisan!), dok bi ga Miletić samo potpisao, ili se radi o prijepisima nastalim u kancelariji zagrebačke biskupije za potrebe vlastitog arhiva, dok bi original bio prosljeđen Kraljevskom ugarskom namjesničkom vijeću kao instituciji koja je igrala vodeću ulogu u procesu stipendiranja bosanskih klerika. Glavnim adresatom je u većini slučajeva Maksimilijan Vrhovac, a tek u jednomu njegov nasljednik Aleksandar Alagović. Jednom prilikom adresat je nepoznat, a vrlo vjerojatno se radi o nekom od bosanskih klerika. Vremenski su prilično neravnomjerno raspoređena. Uzroke vjerojatno treba potražiti u tomu što je do tog vremena proces uvelike bio uznapredovao, pa neke veće intervencije s bilo koje od strana nisu ni bile potrebne. To je vidljivo i iz datiranja pisama upućenih Vrhovcu, među kojima zadnje potječe iz 1822., dok je pismo upućeno Alagoviću datirano 1830. godine.

Apostolski vikarijat i Bosna Srebrena su u cjelokupnom procesu bile podređena strana. Komunikacija se sa strane institucija smještenih u Habsburškoj Monarhiji, pa tako i zagrebačke biskupije uglavnom svodila na javljanje o donesenim odlukama i opomene oko njihovog (ne)izvršavanja. Stoga ne čudi Miletićev ton i stil kojim su protkana, a koji je uvijek ispunjen gomilanjem pohvalnih epiteta, izražavanja zahvalnosti i ukazivanja na nedaće koje trpi Crkva u Bosni. Redovito se nalazi u ulozi smjernog molitelja i poniznog zahvalnika.

S jezične i pravopisne strane radi se o tipičnom latinskom jeziku 19. st. Valja naglasiti kako je Miletićev leksik bogat i često sadrži manje uobičajene riječi. U pisanju razlikuje „i“ i „j“, kao i „u“ i „v.“ Pokratama se koristi pri bilježenju uobičajenih epiteta, institucija, kao i prilikom potpisivanja. Za ovu priliku je osuvremenjena interpunkcija, a promjenjive pokrate, koje redom predstavljaju uobičajene titule visokih instanci, pozdravne formule i imena institucija, su razriješene bez posebnih oznaka. Ostale su pokrate zadržane i u prijepisu, kao i varijacije u bilježenju pojedinih glasova, vlastitih imena ili geografskih pojmova sa svim svojim neujednačenostima.

Na kraju valja upozoriti da se vrlo vjerojatno ne radi o svim pismima koja je Miletić poslao u Zagreb. Za neka je poznato da su uvedena u zapisnike i u arhivske protokole, no u međuvremenu su očigledno propala ili nestala.⁵³ Također, spisi (Nad)biskupskog duhovnog stola predstavljaju izuzetno golem fond i nije isključeno da se Miletić u Zagreb obraćao i kojim drugim poslom osim pitanjem bosanskih klerika.

⁵³ Usp. kao primjer signaturu NAZ NDS 187/1816. gdje je u protokole zaveden regist sljedeć sadržaja: *Miletich Aug. Episcopus Dauliensis in sequelam intimati sub. N. 1605. octo Juvenes religiosos se velle mittere intimat*. Objašnjenje signature v. u bilj. 14.

Ovdje prezentirana pisma otkrivaju mnogo toga o zanimljivom procesu stipendiranja klerika Bosne Srebrene, kao i o poteškoćama s kojima su se strane uključene u proces susretale. Napokon, u njima se spominju biografske zgone nekih od kasnijih istaknutih članova Bosne Srebrene kao što su Marijan Šunjić (IV, IX, XII, XIII, XV), Ilija Starčević (VIII) ili Ambrozije Matic (X).

I.⁵⁴

NAZ NDS (OD) 769/1813.⁵⁵

Excellentissime, Illustrissime ac Aestimatissime Domine, Domine Praesul amplissime, Patrone mihi benignissime, gratiosissime,

Graviori deficiente motivo, urbanitatis saltem gratia, aliquot lineolas jam dudum forsitan Excellentissimae, Illustrissimae ac Aestimatissimae Dominationis Vestrae pedibus substernere debuissim. Sed quoniam una ex parte notum exploratumque mihi fuerat Excellentiam Vestram gravissimis intentam esse curis sublimioribusque negotiis occupatam, ex altera vero pusillitatis meae mihi plane conscius, ignorari potius ac nesciri optabam, quam sapientissimorum Antistitum coruscantes Tiaras contemplando magis magisque erubescere. Idcirco nonnisi in eluctabili necessitate adactus Procerum aulas, nusquam alias pulsare statueram. Ex quod prius sponte, ut ita dicam, neglexeram, id vel invitus modo facere compellor.

Enormi, ne dicam intolerabili hujus Apostolici Vicariatus, nuper prima videlicet currentis mensis die, ob inopinatam fere Coadjuti mei, Optimi Praesulis Patris Gregorii a Varess, mortem, pondere onustus atque ad ima pressus, quo me vertam nescio. In maximis porro hisce rerum angustiis constitutus, potentem, Praesul Amplissime, magnanimi cordis tui janua 22da Januarii 2^{bus} abhinc annis eximia benignitate mihi patefactam, quamvis forsitan {s} importunus et immerens, pulsare decrevi, stipem non obuli, sed paternae protectionis et benevolentiae tam pro me, quam pro tota hac Missione apostolica in hisce praesertim rerum temporumque calamitatibus postulaturus. Notum quippe perspectumque esse reor Excellentissimae Dominationi Vestrae in hac uberrima fidelium populorum messe ubique locorum industriosi Operarii deficere manum, praesertim postquam ignivomus vortex italicas absorbit una cum caeteris seraphici etiam ordinis mei provincias domosque in quibus rudiores Apostolicae hujus Missionis alumni eximia charitate excolebantur alebanturque. Hinc mihi clementissimus Caesar Franciscus I. et Incluta Hungarica Natio, quos Deus T. O. M. diu sospitet atque conservet,

⁵⁴ Brojčane oznake su dodane od strane priređivača.

⁵⁵ Nadbiskupijski arhiv u Zagrebu (=NAZ), Spisi nadbiskupskog duhovnog stola (=NDS) (*Officium dioecesanum* (=OD)). Prvi broj označava broj protokola pod kojim je pojedini spis (ili grupa spisa) uveden u zapisnik, a drugi kalendarsku godinu nastanka unosa.

aliquot ex his in sinu suo fovisset foveretque, jam dudum forsitan vicariatus hic apostolicus et Missionaria isthaec seraphici Patriarchae provincia extremam passa fuisset jacturam, cum ingenti servatoris Nostri cruore redemptae oviculae clade.

Eja itaque, Optime Praesul, egeno tam ingentis calamitatis pondere oppresso, post tergum Vociferanti miserere, adjutricem generosam dexteram porrige et juvenes missionis Nostrae alumnos paternae protectionis clypeo obtege, hortare, urge, ut resectis agriculturae, poesis aliisque pro hac excolenda Domini Vineae inutilibus prorsus occupationibus, in quibus plures conterunt annos, ocius, quo fieri potest, delibatis grammaticae et logicae regulis, statim utilioribus magisque pro hac missione necessariis, sacrae videlicet Theologiae et Christianae moralis praeceptis rite imbuantur, quo citius in hunc Evangelicum campum prodire maturamque animarum segetem Aeterni Satoris in horreum congregare possint. Id ego, id provectiones missionariae hujus Provinciae Patres, id ingens lacrymabundi hujus populi multitudo ab Excellentissima, Illustrissima, ac Reverendissima Dominatione Vestra effusis precibus efflagitamus, cupimus, rogamus obtestamurque. Singularem ejusmodi gratiam si validissimo Excellentiae Vestrae patrocinio fuerimus consecuti, nunquam cessabimus pro diuturna Excellentissimae Dominationis Vestrae prosperitate fervidas Divinae Clementiae iterare preces. Ego pro caeteris, utpote dudum jam perpetuae gratitudinis nodo devinctus, nunc iterum ad obsequia paratissimum me exhibeo simulque devoto in sacri Episcopalis annuli osculo, emorior.

Excellentissimae, Illustrissimae ac Aestimativissimae Dominationis Vestrae,

Ivnicza⁵⁶, in Bosna Othomana, die 25. Martii 1813.,

humillimus, devotissimus atque obligatissimus Servus Frater Augustinus Miletich Dauliae Episcopus et Vicarius Apostolicus in Bosna m. p.

II.

NAZ NDS (OD) 1368/1813.

Excellentissime, Illustrissime ac Reverendissime Domine Praesul, Domine ac Patrone mihi plurimum Colendissime, Benignissime, Gratosissime!

Gratosam Celsissimi Locumtenentialis Consilli Hungarici ab Excellentissima, Illustrissima ac Reverendissima Dominatione Vestra, pro contrahendo Alumnorum Apostolicae hujus Missionis Studiorum cursu, tanta Benignitate 25. Maii currentis anni impetratam Resolutionem, ingenti cum gaudio die 15. proxime elapsi Septembris accepi.

⁵⁶ Fojnica.

Itaque pro tam Eximia Sacratissimae Caesareo Regiae Apostolicae Majestatis, Celsissimi Locumtenentialis Consilii, nec non Excellentissimae Dominationis Vestrae in Apostolicam Missionem hanc Pietate ac Benevolentia, totius Cleri Populique Bosnensis nomine, eas, quas possum, maximas refero gratias, enixe deprecans Divinae ineffabilis Bonitatis Largitatem, quatenus Clementissimum Imperatorem Regemque Apostolicum Nostrum Franciscum, Missionis hujus Protectorem ac Patrem Amantissimum, Inclytam Ipsius Sobolem atque Prosapiam Augustissimam Ejusque fideles subditos, Hungaricam praeprimis Fidelissimam Fortissimamque Nationem omnesque Magnifici istius Regni Dynastas incolumes in aevum servare omnibusque coelestis gratiae Suae Donis in dies magis magisque locupletissime cumulare illud etiam ex intimis animi mei praecordiis optarem cuperemque, quemadmodum reopse⁵⁷ ardentissime cupio atque exopto.

Modo iterum iterumque Altefatorum Pietati ac Benevolentiae Bosnensem hunc Clerum et Populum, misera captivitate detentum, memetipsum denique humillime recommendans, simulque ad obsequia paratissimus perenno Excellentissimae, Illustrissimae, Reverendissimae Dominationis Vestrae!

Fojniczae die 4. Octobris 1813.

Humillimus, Devotissimus ac Obsequentissimus Servus

fr. Augustinus Milletich Episcopus Dauliensis

et Vicarius Apostolicus in Bosna Othomana mpp.

III.

NAZ NDS (OD) 972/1814.

Illustrissime ac Reverendissime Domine, Domine ac Patrone Benignissime, Colendissime!

Sacratissimae Caesareo-Regiae-Apostolicae Majestati,
Serenissimo Imperiali-Regio Principi Palatino,
Excelso demum Locumtenentiali Regio Consilio,
pro contracto Alumnis nostris studiorum studio,
quod debeo multum, quod reddo parum, quod cupio maximum!

Excellentissimo quoque, Illustrissimo ac Reverendissimo domino Praesuli, Moecenati meo Benginissimo atque Gratosissimo, pro Innata in me ac in totam hanc Missionariam Dioecesim Eximia Pietate et Benevolentia Sua, eas, quas possum, maximas refero grates.

⁵⁷ Možda umjesto „reapse“.

Illustrissimae pariter ac Reverendissimae Dominationi Vestrae, ob reiterata tam praeclarae urbanitatis officia, perpetuae gratitudinis vinculo obligatum me profiteor, simulque Sacrae Dexteræ in osculo, ad obsequia paratissimus perennes Illustrissimae ac Reverendissimae Dominationis Vestrae!

Fojniczae die 30. Martii 1814.

Humillimus, Devotissimus atque Obligatissimus Servus

fr. Augustinus Milletich Episcopus Dauliensis,

et vicarius Apostolicus mpp.

IV.

NAZ NDS (OD) 3/1816.

Illustrissime, Reverendissime ac Excellentissime Domine, Domine Praesul ac Maecenas Benignissime, Gratosissime, Colendissime!

Benigne gratiosam Excelsi Caesareo Regii Locumtenentialis Consilii Hungarici in favorem Apostolicae hujus Missionis die 19. Septembris a. c. sub N° 25713. ab Alto demissam mihi que ab Illustrissima, Reverendissima ac Excellentissima Dominatione Vestra die 21. Octobris humanissime porrectam Resolutionem, cujus prodromum aliquot ante dies ab Illustrissimo ac Reverendissimo Bosnensis seu Diacovariensis Ecclesiae Capitulari Generali Vicario actualis Provinciae hujus Superior acceperat, die 24. Novembris maximo cum animi mei solatio recepi.

Eximiam hanc planeque singularem Sacratissimae Apostolicae Majestatis et Excelsi Locumtenentialis Caesareo Regii Consilii Hungarici in Apostolicam Missionem istam Piissimam Bonitatem et Clementiam Munificentissimus Bonorum omnium Largitor Deus copiosissimus Divinae Protectionis et Gratiae suae donis oppignerare cunctosque Magnificos Dominos Protectores ac Benefactores nostros in aevum conservare et ad perennis felicitatis Coronam evehere dignetur.

Divina namque providentia factum esse arbitror, ut nobis ex Hungaria hoc anno remitterentur sex Juvenes, qui in totidem Missionariorum hoc ipso anno dira peste sublatorum locum Animarum Curae in viduatis plebibus praeficerentur utque reversorum loco alii octo Religiosi Juvenes jam professi in Caesareo Regia Gymnasia Hungarica ex Piissima Sacratissimae Majestatis Apostolicae Clementia et Benignissima Excelsi Locumtenentialis Caesareo Regii Consilii Indulgentia reasumerentur.

Mittendorum porro horum Juvenum nomina atque in domestica miserabili Studiorum palaestra conamina Praetitulato Illustrissimo ac Reverendissimo Domino Vicario Generali Capitulari Bosnensi seu Diacovariensi, Excelso Locumtenenti-

ali Regio Consilio humillime substernenda, actualis Provinciae hujus Moderator paucos ante dies submisit. Illi vero quam citius poterunt ad Brodiense Laemocomium profecturi sunt ibique ulteriorem determinationem ab Alto praestolaturi.

Quatuor ex istis, videlicet Fratres Angelus Jelich, Josephus Vukadin, Michael Csulich et Marianus Shugnich, optimae spei Adolescentuli, in hoc ipso Fojnicensi Conventu meis sub oculis, ut ita dicam, enutriti, statim ad Philosophiam adplicari possent, si iis, ad quos spectat, expedire videbitur ut nimirum citius absoluto Studiorum curriculo in adiutorium Populo Dei adcurrere nobisque solatio et juvamini esse possint.

Vehementer propterea optarem atque humillime rogarem, si fieri posset, ut quatuor isti Juvenes non in Capistranae Provinciae Conventibus, in quibus non adeo exactam Regularis Instituti Disciplinam vigere subaudiui, sed vel in ista sancti Ladislai, Zagrabiae praesertim, Paternis sub Auspiciis Excellentissimae Dominationis Vestrae, vel Sabariae sub Tutela Piissimi illius Ecclesiae Praesulis cujus Eximiam Bonitatem Humanitatemque, non minus quam Excellentissimae Dominationis Vestrae ac etiam Religiosorum Confratrum in praedictarum Provinciarum Conventibus degentium, Superiorum praecipue amorem et benevolentiam Missionis hujus Alumni cum grati animi sensu saepissime commemorant.

Reliqui vero quatuor, Fratres nempe Michael Rozich, Lucas Sherkich, Paulus Mareshevich et Franciscus Momcsinovich, qui ex Cresceviensi Novitiatu desumuntur, humanioribus profecto disciplinis opus habent, quas ob Magistrorum ex inevitabili utpote necessitate in dissitis Paraeciis ad Animarum Curam expositorum defectum, inter domesticos pulveres delibere non potuerunt. Atque utinam et isti et quotquot amodo ad Caesareo Regiae Apostolicae Majestatis Ditiones ex hac Missionaria Provincia Studiorum et Religiosae educationis causa profecturi sunt Juvenes, ob praedictas rationes longius, quo fieri potest, ab ipsorum Patriae conterminis retraherentur. Qua sane ratione spes non modica affulgeret nobis fore ut Religiosi Juvenes Bosnenses magis ac magis in virtutibus aequae ac in Scientiis ad pastorem potissimum Animarum curam spectantibus sub tam insignum Professorum disciplina, Divini Numinis ope, perficerentur.

Superest modo ut pro Episcopali Cruce pretiosissima et pro Anulis, quibus Excellentissima Dominatio Vestra ex mera Munificentia Sua, nullis meis praecedentibus meritis, mediante Illustrissimo ac Excellentissimo Domino Colonello de Paulich, Caesareo Regio Pro-Consule superiore anno me ditare dignabatur, iterum iterumque eas, quas possum, grates referam summas. Quamquam debiti mei partes statim ac illa acceperam, adimplere studuerim, humillimam Excellentissimae Dominationi Vestrae gratiarum actoriam Epistolam substernendo et postmodum in debitae gratitudinis tesseram nonnulla venerandae antiquitatis numularia fragmenta per manus ejusdem praetitulati Excellentissimi Domini

Pro-Consulis submittendo. Quae num ad conspectum Excellentissimae Dominationis Vestrae pervenerint, prorsus ignoro.

Collectores interdum Missionarii nostri Patres Michael Nikolich et Philippus Letich litteris Zagrabia nuper datis significarunt mihi Excellentissimam Dominationem Vestram duas scripsisse Epistolas, quarum neutra ad me perlata est. Idque non alia sane de causa evenisse arbitror, nisi quia Excellentissimae Dominationis Vestrae Amanuensis in earum forsitan Epistolarum expeditione inadvertenter a Postali Regia deflexerit viae, easdem Dauliam in Achaja, quae est Graeciae Provincia, unde Episcopalis Sedis meae Titulus desumptus est, dirigendo quo et posteriorem hanc cum Benignissima Excelsi Caesareo Regii Locumtenentialis Consilii Resolutione direxerat, prouti ex ipsa inscriptione, quam hic adnecto, manifeste liquet. Quare eundem Praestantissimum Dominum Amanuensem seu Cancellarium enixe deprecor, ut, si quid deinceps de Mandato Excellentissimae Dominationis Vestrae, vel alio quovis titulo, mihi praecipere dignaretur, Epistolam directe ad praelaudatum Excellentissimum Dominum Colonellum Pro-Consulem de Paulich, Amicum et Moecenatem meum Benignissimum Travnikii in Bosnia residentem dirigere non dedignetur et tunc certo certius secure non modo, sed et velocissime mandata isthac Fojniczam in Bosnia seu ad ordinariam residentiam meam pertingent.

Tandem prospera cuncta cum Natalitiis Domini Solemnitatibus novique anni auspiciis Illustrissimae, Reverendissimae ac Excellentissimae Dominationi Vestrae sincerissimo amimi mei affectu ad multos annos adprecans, Sacri Pastoralis Anuli in osculo ad obsequia paratissimus perennes

Illustrissimae, Reverendissimae ac Excellentissimae Dominationis Vestrae
Fojnicae in Bosnia die 29. Novembris 1815.

Humillimus, Devotissimus et Obsequentissimus

Servus Fr. Augustinus Milletich

Episcopus Dauliensis et Vicarius Apostolicus

in Bosnia Othomana mpa.

V.

NAZ NDS (OD) 867/1816.

Illustrissime, Reverendissime ac Excellentissime Domine Praesul ac Maecenas Inclite, Domine Colendissime, Benignissime, Gratosissime!

Nova eaque Insignia Magnanimae Beneficientiae Excellentissimae, Illustrissimae ac Reverendissimae Dominationis Vestrae, prona mediante Dexteram, nuper

nobis ab Alto demissa specimina, novas tam a me quam a ceteris Religiosae hujus Provinciae Moderatoribus, tum praecipue a juvenibus nostris, non in congrua anni tempestate, ad praeclara Caesareo-Regia Hungarica Gymnasia amodo profecturis, humillimas grati animi significationes omni jure expostulant, quas dum ego, ex debiti mei ratione, memoratorum omnium nomine, Excellentissimae, Illustrissimae ac Reverendissimae Dominationis Vestrae pedibus, ea, qua par est, ferventissima devotione substerno, enixe simul deprecor quatenus illas, pro innata Eximia Humanitate ac Benignitate Sua, in Altum efferre, nec non gratas acceptabilesque Prae-Excelso Caesareo Regio Locumtenentiali Consilio Hungarico reddere non dedignentur.

Mittendorum autem juvenum nomina, aetatem idoneitatemque tempore in Benigne-Gratiosa Altefati Excelsi Caesareo Regii Locumtenentialis Consilli Hungarici die 20. Februarii a. c. emanata Resolutione praefixo indigitare satagemus subseque vero illos ea ratione movebimus quatenus circa Scholastici anni initium ad Benigne sibi designandum locum unusquisque se transferre ibique prima disciplinarum scientiarumque rudimenta, optato cum fructu atque sperato cum profectu quantocius delibare valeat.

Diuturnam porro sospitatem cunctaque fausta Excellentissimae, Illustrissimae ac Reverendissimae Dominationi Vestrae sincero animi mei sensu exopto meque ad obsequia promptissimum exhibeo atque subscribo

Excellentissimae, Illustrissimae, ac Reverendissimae Dominationis Vestrae
Fojnicza in Bosnia die 10. Maji 1816.

Humillimus, Devotissimus atque Obligatissimus Servus

f. Augustinus Milletich Episcopus Dauliensis

et Vicarius Apostolicus Bosnensis mpp.

P.S.⁵⁸

Juvenes Alumnos nostros omnes atque prae caeteris, ishic degentes, Paternae Benignissimae Protectioni Excellentissimae Dominationis vestrae, nunc denuo humillime recommendo.

⁵⁸ Zaseban list papira.

VI.

NAZ NDS (OD) 1205/1817.

Excellentissime, Illustrissime ac Reverendissime Domine Praesul!

Domine ac Patrone Colendissime, Benignissime, Gratosissime!

Humanissimas ac singularis Benevolentiae et tenerrime vereque Paternae dilectionis manifestis refertam speciminibus die 2. Maji proxime elapsi benignissima dignatione exaratas Excellentissimae, Illustrissimae ac Reverendissimae Dominationis Vestrae Litteras una cum spectabili ab Alto demisso comminatorio Decreto maleferiatos Posegano in Conventu commorantes Alumnos nostros concernente die 10. currentis Junii accepi. Et quantum in iis perlegendis ex praepostera adeo ac depravata praedictorum Juvenum nostrorum vivendi ratione, quae talem tantamque propterea Sacratissimae Caesareo Regiae Apostolicae Majestatis indignationem promeruit, ad decernendam usque, nisi in proximo Semestri resipuerint moresque in melius commutaverint, e felicissimis suis Ditionibus expulsionem, profundissimi maeroris ac tristiae animo praeconceperim, vix ullis dicendi formis verborumque significationibus exprimere valeo.

Sed nec amarissimum hunc animi mei maerorem doloremque profundissimum aliter temperare queo, quam Excellentissimam, Illustrissimam ac Reverendissimam Dominationem Vestram per Viscera misericordiae Dei nostri et per innatam erga miserimum hunc Clerum ac Populum Catholicum Bosensem sub durissimo Saracenorum jugo gementem, millies demonstratam et ad evidentiam usque confirmatam Bonitatem et Clementiam enixe deprecando prout submississime oro obtestorque ut jam feliciter inceptum eximia Christiane Charitatis opus prosequi non dedignetur seria et efficaci comminatione adhibita, severa quoque et punitiva coercitione ergastuli, carceris ac trirremium, si opus fuerit, juxta canonicas sanctiones adjecta, ne videlicet jure meritoque contra ipsos decreta nobisque maximopere inopportuna simulque pernicioosa expulsio executioni demandetur cum nullibi locorum praesentibus hisce calamitatibus multoque minus apud nos indomiti ac maleferiati illi Juvenes facilius ad meliorem frugem redigi possint, quam in Caesareo-Regiis Hungaricis Gymnasiis ac Seminariis, in quibus saluberrima viget ac claret Ecclesiastica disciplina.

In hac vero barbarorum Terra nulla prorsus ratione debita cum severitate a nobis adhiberi potest correctio erga ejusmodi durae cervicis dyscolos, qui vel ad minimam severitatem, praeter alia, non infrequenter recursum ad Saracenia Tribunalia contra legitimos Superiores ad salutis tramitem, ubi paternae non prosunt commonitiones, per salutare Ecclesiasticas poenas revocare conantes, minitari solent. Sicque et nos durissimis saracenorum vexationibus simulque enormibus multis, quibus plerumque pauperrimi gravantur Christiani, exponunt et semetipsos in profundissimum aeternae damnationis barathrum demergunt.

Credat mihi Excellentissima, Illustrissima ac Reverendissima Dominatio Vestra saepe memoratos Juvenes alumnos nostros dum plerumque rudes et indolati suscipiuntur nostris in Conventibus utcumque pro temporum et locorum angustia edolandi, puerili forsitan timore larvatas et necdum in malitia radicata, non adeo perversam indolem patefacere, probe scientes, cognita eorum malitia, absolute et absque ulla regressionis spe fore ejiciendos. Verum quis futuram hominum indolem pervestigare et dignoscere potest? Homo enim videt ea quae apparent. Deus autem intuetur cor. Atque utinam nobis datum esset quemadmodum ante, ita et post emissam religiosam Professionem quosdam depravatae conscientiae Juvenes e Religiosorum seu Ecclesiasticorum coetu expungere, fieret profecto ut vel nulli, vel certe rarissimi mali invenirentur in nobis! Vel saltem utinam per severiores Ecclesiasticae disciplinae poenas perversos coercere possemus quod, ut dixi, nimium apud nos periculosum est, nec umquam bono cum successu contigit.

Hinc, si auderem, iterum iterumque Excellentissimae, Illustrissimae ac Reverendissimae Dominationi Vestrae supplicarem humillime, quatenus pro innata sua erga nos eximia Bonitate et Clementia tam apud Sacratissimam Caesareo Regiam Majestatem, quam apud Excelsum Caesareo Regium Locumtenentiale Consilium Hungaricum intercedere dignaretur ne videlicet praedicti atro calculo notati Posegani nostri alumni, sicut nec ceteri, si qui sunt, vel erunt, quod Deus avertat, qui perditorum hominum nefandis vestigiis insistentes ac Religiosi illorum Instituti plane immemores vitiis fraena laxaverint, ad nostras expellerentur partes. Sed potius in ipsis felicissimis Caesareo Regiae Majestatis Dominiis, ubi manifesta sunt eorum facinora, poenas luerent et severiori Ecclesiasticae disciplinae ac punctioni, donec vere ac radicaliter emendati fuerint, manciparentur. Id quod hic loci ob jam indicatas rationes ne tentari quidem multoque minus obtineri potest.

Hoc, inquam, si auderem, ab Excellentissima, Illustrissima ac Reverendissima Dominatione Vestra ardentissime cuperem totisque moestissimi animi mei viribus instanter instantissimeque postularem. Ast quod in commune ac Spirituale Sacrae Apostolicae hujus Missionis vel maxime conducit bonum, quid mihi audere non licebit tam apud Augustissimi Monarchae piissimam Clementiam, quam apud Excelsi Caesareo Regii Locumtenentialis Consilii Hungarici Benignissimam Commiserationem ac tandem apud Inclyti Praesulis ac Maecenatis mei Amplissimi Maximiliani tam Benevolam ac Magnanimam propensionem, cum certo certius sciam Altefatis omnibus non minus ac mihi, imo et magis forsitan magisque omne Missionis hujus tum spirituale, cum temporale bonum cordi esse? Audeam ergo atque erubescens potius audaciae notam incurrere malo, quam diutius tolerare ut ob perversos, paucorum licet, Ecclesiasticorum mores Christianitas haec tot perturbationibus, scandalis et spiritualibus non

modo, verum temporalibus etiam gravissimis subjaceat. Optatam ergo gratiam plenissima cum fiducia efflagito atque expecto.

Immo fiducialius adhuc et praesius Eidem incomparabili Bonitati vereque Paternae affectuosissimae Protectioni, ceu Marpesiae Rupī inhaerens, maxima qua possum animi mei intensione occasione hac recommendare praesumo Juvenes Alumnos nostros, qui ex singulari Divina providentia, nec non Excelsi Caesareo Regii. Locumtenentialis Consilii Hungarici Benignissima Gratia, Validissimo Excellentiae Vestrae Patrocinio mediante, modo in celeberrimo isto Zagrabiensi Athaenaeo sublimioribus Disciplinis navare operam pergunt et sub Excellentissimae Dominationis Vestrae vigilantissima Tutela educantur. Quique dum Fojnicensi hoc in Coenobio meis sub oculis surescebant indolem satis morigeram et pro ipsorum ingeniali ruditate non infirmum in studiis profectum portendere videbantur. Quatenus nimirum Paterna Benignissima Dignatione crebro eosdem commonefacere et ad virtutis studium exstimulare abrepti a Religiosae vitae tramite deflectant mihi quoque eo profundiorem vehementioreque moerorem infligant, quo majori illos dilectione prosequer ac toto cordis affectu iteratis vicibus Excellentissimae, Illustrissimae ac Reverendissimae Dominationi Vestrae perimpense recommendabam.

Praeconcepta denique non inani hujusmodi fiducia mirifice recreatus atque suffultus finem impolitis hisce non minus ac taediosis lineolis impono ac omni cum reverentia devotissimo Sacri Pastoralis Anuli in osculo grato gratissimoque animo persisto

Excellentissimae, Illustrissimae ac Reverendissimae Dominationis Vestrae

Dabam Fojnicae in Bosnia die 25 Junii 1817.

Humillimus, Devotissimus et Obligatissimus Servus

fr. Augustinus Milletich

Episcopus Dauliensis et Vicarius Apostolicus

Bosnensis mpp.

VII.

NAZ NDS (OD) 2002/1817.

Excellentissime, Illustrissime ac Reverendissime Domine Praesul! Domine ac Patrone Colendissime, Benignissime, Gratosissime!

Clementissimam Excelsi Caesareo-Regii Locumtenentialis Consilii Hungarici Resolutionem d.d.º 16º Septembris a. c. sub Nro 27215. gratiose signatam atque demissam, qua minimum duobus Apostolicae hujus Missionis Alumnis

ad Caesareo-Regia Gymnasia Hungarica accessus Benignissime permittitur, die 20^a proxime elapsi novembris mediante Excellentissimo ac Illustrissimo Domino Colonello Libero Barone de Shimbschen, Caesareo-Regio Consule vigilantissimo Travnikii residente, maxima cum animi mei consolatione recepi. Statimque A. R. P. Superiorem Provinciale Petrum Kordich in itinere tunc Religiosae visitationis causa constitutum per litteras monui, ut scilicet duorum ex praestabilita Religiosae hujus Provinciae consuetudine anteriorum jam professorum Juvenum mittendorum nomina aetatem ac idoneitatem vel Excellentiae Vestrae humillime substernet, vel per manus meas devote substernendas mitteret mittendosque duos Religiosos Juvenes majori qua fieri potest promptitudine ad Brodiense Loemocomium experiundae Sanitatis causa moveret, quod illico facturum promisit litteris ad me 28^a 9^{bris} Kressevio datis. Sunt autem Juvenes per ordinem mittendi Fr. Vincentius Jurics ex hac Fojnicensi et Fr. Simon Tolyakovich e Suttiscensi familia ambo ad Syntaxim idonei judicati, quibus extraordinarie idem P. Provincialis de praesumpta licentia et praeter meam intentionem tertium etiam Fr. minitum⁵⁹ Angelum Shunjich e familia Kresseviensi pro humanioribus scholis frequentandis idoneum ab ipso judicatum asociare voluit. Si itaque praefatus P. Provincialis plus quam forsitan debuit de Excelsi Caesareo Regii Locumtenentialis Consilii simulque de Excellentiae Vestrae pereximia Bonitate et Clementia occasione hac praesumpsit, praesumptio haec eidem dumtaxat imputari debet. Quamquam et ipsum necessitas summa et sacrorum in hac Apostolica Missione operariorum egestas maxima, Clementissima commiseratione non indignum reddere nequeat. Debitas nunc ex Officii mei munere Suae Caesareo Regiae Augustissimae Maiestati Excelso item Caesareo Regio Locumtenentiali Consilio, nec non Excelentiae Vestrae pro tam eximia vereque Paterna in hanc Apostolicam Missionem Bonitate et Clementia iterum iterumque rependo grates atque ea, quae par est, profundissima devoti animi mei submissione ad obsequia paratissimum me exhibeo ac lubentissime subscribo.

Fojnicae in Bosnia die 1^a Xbris, 1817.

Excellentissimae, Illustrissimae ac Reverendissimae Dominationis Vestrae
humillius, devotissimus ac obsequentissimus servus

fr. Augustinus Milletich,

Episcopus Dauliensis et Vicarius Apostolicus Bosnensis m. p.

⁵⁹ Nečitko.

VIII.

NAZ NDS (OD) 358/1818.

Excellentissime, Illustrissime ac Reverendissime D. Praesul! Domine ac Patrone Benignissime, Colendissime, Gratosissime!

Ad Benignissimum Excelsi Consilii C. R. L. Hungarici Intimatum d.d.º 21^{ac} 8^{bris} anni 1817. p. e. sub Numero 30305. die 3^a Januarii a. l. ab Excellentia Vestra mediante Excellentissimo D. Colonello L. B. de Simbschen humanissime mihi porrectum, humillime repono: Alumnum nostrum P. Joannem Glavadanovich, qui anno 1816. una cum P. Elia Starcshevich Sabaria discesserat, ipso in itinere morbo gravissime fuisse correptum, diutissime exagitatum et ad extremum prope vitae Periodum fuisse redactum adeo ut per aliquot menses recuperandae sanitatis gratia una cum socio, cujus ope vel maxime indigebat, Sziklossini in Hungaria remorari debuerit, donec reassumptis quodammodo viribus denuo itineri se commiserunt. Sed proh dolor! Iterum ipso in itinere ambo miseruli isti Juvenes intermittentibus febribus quassati, tandem elapso authumno circa initium 8^{bris} semianimes ut ita dicam ad respectivos Provinciae hujus Conventus pervenere. Ubi per aliquot hebdomadas opportunis auxiliis refocilati et a febribus nativo forsitan aurae magis quam pharmacorum adminiculo liberati ac demum praevio examine ad animarum curam adprobari statimque ambo expositi fuere Glavadanovich scilicet Joannes in Paraecia de Gliubuncsich in confinio Dalmatiae, Starcsevich vero Elias in Parochia de Modran ad dextram Savi ripam adjacentis. Praefati ergo Juvenes diuturnioris ipsorum remorae rationem nedum authenticis documentis, verum physica etiam virium prostratione ad evidentiam usque manifestissime comprobarunt. Haec itaque dum ex debiti mei ratione Excelso Caesareo Regio Locumtentntiali Consilio benigne substernenda, ea qua par est humillima grati animi mei submissione Excellentiae Vestrae exponendi honorem habeo, una simul tam altefato Excelso Caesareo. Regio. Locumtentntiali Consilio, quam Excellentiae Vestrae prospera cuncta sincere adprecor, Juvenes item alumnos nostros totamque Apostolicam hanc Missionem me ipsum denique Altissimae Piissimaeque Protectioni per impense recomendo praemissoque devotissimo Sacri Pastoralis anuli osculo ad obsequia paratissimum me exhibeo ac lubentissime subscribo.

Excellentissimae, Illustrissimae, ac Reverendissimae Dominationis Vestrae Fojniczae in Bosnia die 9^a Januarii 1818.

humillimus, devotissimus et obseqentissimus servus

Fr. Augustinus Milletich, Episcopus Dauliensis

et Vicarius Apostolicus Bosnensis m. p.

IX.

NAZ NDS (OD) 949/1818.

Excellentissime, Illustrissime ac Reverendissime Domine Praesul! Domine ac Patrone Bengine, Colendissime, Gratosissime!

Humanissimam Excellentiae Vestrae d.d.º 6^{ac} martii Epistolam die 16^a currentis Aprilis una cum adnexo exemplari gratiosissimae Resolutionis Excellentissimi Consilii Regii Locumtenentialis Hungarici in favorem trium Missionariae hujus Provinciae Alumnorum die 3^a Februarii a. c. sub N. 2660 Benignissime ab alto demisso mediante Excellentissimo Domino Colonello L. B. de Simbschein actuali Caesareo Regio Consule Austriaco Travnikii residente adcurate recepi.

Singularis haec vereque eximia magnanimae pietatis et clementiae Caesareo Regiae Apostolicae Majestatis Sacratissimae nec non Excelso Regii Consilii Hungarici erga miserabilem Clerum Populumque Romano-Catholico Bosnensem Commiseratio peculiarem ac perennem grati animi Nostri significationem exigit, quam et unanimi omnium voto Excellentiae Vestrae humillime porrigo enixe deprecans ut eandem Altefato Excelso Regio Locumtenentiali Consilio sublimius extollendam bengine substernere non dedignetur.

Occasione hac aliud quoque ardentissimum cordis mei desiderium summa qua decet animi mei demissione innatae Excellentiae Vestrae bonitati fiducialiter manifestare praesumo.

Facile recordabitur Excellentissima Dominatio Vestra quanta animi mei propensione optaverim ut quatuor illi Juvenes Foiniczensis, hujus Religiosae Familiae Filii, Angelus videlicet Jelich, Josephus Vukadin, Michael Csulich et Marianus Shugnich, qui in hoc ipso Fojniczensi Conventu antequam isthac proficiscerentur aliquantulum edolati fuerant. Postmodum in Zagrabiensi Inclyta Civitate virtutum ac scientiarum omnium Magistra Paterno Excellentiae Vestrae sub praesidio praestantissimorumque Professorum optima sub disciplina non modo in virtutibus, verum etiam in Philosophicis ac in Theologicis institutionibus ad ultimam usque Scholastici cursus metam excolerantur perficerenturque. Hinc dum illos qua Philosophiae auditores non in extremis celeberrimae istius Academiae subseliis illocatas cernerem, spe dulcissima mirum in modum recreabar fore ut majori cum fructu, saluberrima quoque Sacrae Theologiae Dogmata e purissimis fontibus hausta isthic Episcopali Excellentia Vestrae in Seminario, ubi et insignium Professorum vigilantia summa emicat et lectissimorum Juvenum in virtutibus atque ac in scientiis laudabilis Aemulatio corruscat, delibarent.

Postquam autem intellexi praenominatos Juvenes validissimae protectioni Excellentiae Vestrae a me perimpense recommendatos, Philosophico cursu vix absoluto, Mohachium ad domesticos ut ita dicam lares fuisse ablegatos (ubi ut

ut Professores Egregios habere possint, aemulationem tamen exiguam vel ferme nullam habere poterunt) vehementer indolui, nec alia ratione dolorem hunc lenire queo, nisi humillime deprecando et per omnia Sacra Excellentiae Vestrae gratiosissimam protectionem instantissime implorando quatenus apud Excelsum Regii Locumtenentiale Consilium Benignissimum Patrocinium interponere dignaretur ut nimirum⁶⁰ praedicti quatuor Juvenes Mohachino e domesticis pulveribus eruderati ad illa promoveantur loca, in quibus vigilantissimorum Praesulum Sanctissima sub Tutela purissimae S. Theologiae Dogmata majori Ecclesiasticae Juventutis cum profectu assiduo pertractari solent.

Optatissimam porro hanc gratiam, quam supplex efflagito et fiducialius consecuturum me confido, quo majorem tam Altefati Excelsi Regii Locumtenentialis Consilii Hungarici quam Excellentiae Dominationis Vestrae erga me ipsum totamque hanc missionem Apostolicam piissimam bonitatem et clementiam millies expertus sum.

Laetabundus itaque tam pro praesenti, quam pro innumeris aliis atque aliis insignibus munificentissimae Beneficientiae monumentis Inclytis Mecoenatibus nostris iterum iterumque eas quas possum grates rependo maximas.

Modo profundissima cum veneratione praemisso Sacri Pastoralis anuli devoto osculo, grato ad obsequia paratissimus persisto Excellentissimae Illustrissimae ac Reverendissimae D. Vestrae

Foiniczae in Bosna die 23. Aprilis 1818.

humillimus devotissimus et obligatissimus servus

fr. Augustinus Milletich Episcopus Dauliensis

et Vicarius Apostolicus Bosnensis m. p.

X.

NAZ NDS (OD) 688/1819.

Excellentissime, Illustrissime ac Reverendissime Domine Praesul Amplissime!
Domine ac Patrone Benignissime, Colendissime, Gratosissime!

Spectabili Mandato Excelsi Consilii Regii Locumtenentialis Hungarici sub N.º 301. quarta Januarii die a. c. ab Alto demisso et mihi die 13. currentis Martii mediante Excellentissimo Domino Colonello Libero Barone de Simschen Caesareo Regio Consule Travnikii residente porrecto, libentissime obtemperans, praemisso debitae Venerationis ac perennis gratitudinis obsequio, summo cum

⁶⁰ Nečitko.

animi mei dolore nunc denuo fateri cogor insanos Juvenes alumnos nostros Stephanum videlicet Sladoevich et Ambrosium Matich respectivis stationibus ex Benignissima Altefati Excelsi Locumtenentialis Regii Consilii Hungarici dignatione iisdem assignatis temere neglectis turpissimam fugam Dalmatiam versus arripuisse. Cumque illa in Regione nullibi locorum benevolum receptorem nanciscerentur, rubore non immerito atque ignominia perfusos ad propriam tandem coactos fuisse remeare Provinciam.

Comparuere de facto 5. Januarii die an. cur. circa primam noctis horam aberrantes omnibusque ingrati hospites nostri nullis praemuniti vel commendatoriis vel dimissorialibus litteris, quod mihi caeterisque Religiosae hujus Familiae Patribus non levem causavit suspicionem ne propter crimen aliquod e Caesareo Regiis felicissimis Dominiis fuerint ejecti.

Miseri! Facti poenitentes errorem suum tarde licet agnoscentes atque ingenue fatentes veniam implorabant et gratiam canonicis Apostatarum animadversionibus ea, qua decet, animi resignatione se subjicientes.

Ego ex officii mei debito statim post illorum adventum Alte praetitulato Excelso Regio Locumtenentiali Consilio haec omnia retuli simulque Benignissimam Resolutionem suppliciter petii quid nimirum de perditis hisce Juvenibus agendum modo sit, num videlicet ad designatas, vel ad alias Benignissime designandas Stationes ad aliorum Alumnorum nostrorum exemplum tam pro digna subeunda poena, quam pro imploranda venia ac etiam pro absolvendo studiorum cursu, remittendi sint, nec ne. Quam porro Benignissimam Excelsi Regio Locumtenentialis Consilii Resolutionem iterum iterumque enixis precibus efflagito.

Paternae demum Protectioni atque innatae Bonitati et Clementiae Excelsi Regii Locumtenentialis Consilii Piissimaeque Excellentiae Vestrae Commiserationi me ipsum totamque Apostolicam Missionem hanc perimpense recommendans, devoto Sacri Pastoralis Anuli in osculo gratissima ad obsequia paratissimus persevero

Excellentissimae, Illustrissimae ac Reverendissimae Dominationis Vestrae

Dabam Fojniczae in Bosnia die 18. Martii 1819.

Humillimus, Devotissimus et Obsequentissimus

Servus fr. Augustinus Miletich

Episcopus Dauliensis et Vicarius Apostolicus Bosnensis mpp.

XI.

NAZ NDS (OD) 215/1820.

Excellentissime, Illustrissime ac Reverendissime Domine Praesul! Domine ac Patrone Benignissime, Colendissime, Gratosissime!

Inter multiplices, quas in hac frementium bestiarum sylva constitutus indesinenter exerior animi molestias, amaritudo sane cor meum dire excruciat omnium amarissima, eo quod videam Religiosos nonnullos, juniores praesertim Missionariae hujus Provinciae Alumnos, proprii Instituti immemores a Salutis tramite in reprobum divergere sensum. Veluti sunt et illi duo nefarii, Juvenes Vincentius nempe Juricsevich et Simon Tuogliakovich, Posegano in Conventu degentes, quorum detestabilem vivendi normam 10. currentis mensis ex recursu R. P. Andreae Liskovich memorati Conventus Guardiani ab Excellentiae Vestra gratiose mihi porrecto, non sine profundo animi mei moerore intellexi.

Verum in deplorabilibus hisce temporum, locorum atque durissimae captivitatis nostrae angustiis illud vel maxime dolendum, quod opportuna quaeque nobis desint remedia ad depravatos quorundam tam Ecclesiasticorum, quam saecularium mores ea, qua par est, legum severitate compescendos, ubi salutaria Superiorum monita, utpote omni coactiva autoritate destituta, a nefariis non paucis ordinarie negliguntur et non raro etiam contemnuntur. Nihilominus tamen minus Excellentiae Vestrae mandatis humillime obtemperans praedictos refractarios ac dyscolos Juvenes quantocyus commonebo. Qualem autem profectum inermis haec mea commonitio habitura sit, effectus docebit.

Utinam porro singularem illam gratiam aliquando consequi possem, pro qua alias humillime rogavi et nunc etiam vehementissime oro obtestorque Excellentiam vestram ut nimirum quoquo modo delinquentes istis in partibus juvenes alumni nostri ab Excellentissimis, Illustrissimis, Reverendissimis ac Sanctissimis Dominis Episcopis, in quorum Dioecesibus detinentur, non secus ac proprii eorum subditi, debitis coerceantur poenis, antequam ad propriam redire compellantur Provinciam. Haec sane providentia efficacissimum, ut reor, foret remedium ad multorum audaciam refraenandam, illorum inprimis, qui studiorum pertaesi labores citius eo fine ad patriam regredi cupiunt, ut nimirum liberius vitiis, ad quae natura feruntur, impune vacare possint. Quandoquidem, ni mea opinio fallat, ratio ipsa postulare videtur, ut, ubi quis peccat, ibidem condignam quoque patrati sceleris poenam luat, tum ad propriam humiliationem, quum ad aliorum exemplum. Providam hujusmodi resolutionem non ego solus, sed et ipsi Religiosae hujus Provinciae Superiores una mecum ardentissime exoptant, quatenus scilicet indomiti quotquot sunt, vel erunt juvenes alumni nostri, debitis pro gravitate criminum poenis purificati atque emendati, non nisi emenso praestabilito studiorum curriculo, dimittantur.

Diu igitur exoptatam Benignissimam hujusmodi Resolutionem mediante Excellentiae Vestrae praesidio ab Excelso Regio Locumtenentialem Consilio indubie consecuturum me spero, imo pro eadem veluti jam gratiose obtenta eas, quas possum, grates rependo maximas cunctaque bona ad multorum annorum seriem Excellentiae Vestrae adprecor simulque Sacri Episcopalis Anuli devoto in osculo ad obsequia paratissimus persisto.

Excellentiae Vestrae

Singatum Fojniczae in Bosnia die 15. Decembris 1819.

Humillimus, Devotissimus et Obsequentissimus Servus

fr. Augustinus Milletich Episcopus Dauliensis

Vicarius Apostolicus Bosnensis mpp.

XII.

NAZ NDS (OD) 1382/1820.

Excellentissime, Illustrissime ac Reverendissime Domine Praesul! Domine ac Patrone Benignissime, Gratosissime, Colendissime!

Quo minus expectata, eo magis grata, ab Excellentia Vestra humanissime praestita mihi gratia fuit.

Nam Excellentissimum Dominum Colonellum Baronem de Simschen Caesareo Regium Consulem directe sum deprecatus, quatenus pro innata in me benevolentia tenuem illam pecuniae summam, cum adnexis libellis Alumno nostro Shugnich Fratri Mariano tramite sibi bene viso promoveri curaret, quin vel in mentem veniret mihi, quod ille Excellentiae Vestrae hujusmodi molestiam causare vellet.

Utrique ego pro tam Eximia in me humanitate piissimaque in hanc nostram Missionariam Dioecesim propensione grates, quas possum, refero maximas, enixe deprecans Divinam ineffabilem Largitatem et Clementiam quatenus Magnanimos Mecoenates nostros diuturna sospitate cunctisque Coelestis Gratiae Suae muneribus ditissime cumulare dignetur.

Me ipsum porro omnesque Apostolicae hujus Missionis Alumnos prae ceteris vero praefatum Fratrem Marianum Shugnich Altis Excellentiae Vestrae Gratiis Favoribusque iterum iterumque humillime recommendans, Sacri Episcopalis Anuli devoto in osculo, ad obsequia paratissimus perennandi honorem habeo

Excellentissimae, Illustrissimae ac Reverendissimae Dominationis Vestrae

Fojniczae in Bosnia die 4. Junii 1820.

Humillimus, Devotissimus et Obsequentissimus Servus

fr. Augustinus Milletich Episcopus Dauliae

Vicarius Apostolicus Bosnensis mpp.

XIII.

NAZ NDS (OD) 2028/1821.

Excellentissime, Illustrissime ac Reverendissime Domine Praesul! Mecoenas Amplissime! Domine ac Patrone Benignissime, Colendissime, Gratosissime!

Apostolico muneri meo satisfactorum a quatuor jam mensibus in itinere constitutus, curis distentus, laboribus ac molestiis pene obrutus, vix, ut ita dicam, unius horae spatium habere potui, quo debitam gratissimi animi mei significationem Excellentiae Vestrae ob singularem vereque Paternam in me et in Apostolicam hanc Missionem, praecipue vero in Religiosos Juvenes Missionariae Bosnensis hujus Provinciae nostrae Alumnos, Alma sua in Dioecesi Litteris atque Scientiis operam navantes, nec non ob iteratas benigne mihi demissas illorum Classificationes munificentissimam Bonitatem ac Benevolentiam, humillima cum gratiarum actione patefacere possem. At quum primum ad consuetum hyemale me recepi contubernium, statim assidue cordi meo inhaerens debitae obligationis stimulus obviavit mihi monuitque gratam beneficiorum memoriam primum esse beneficiati erga Benefactorem officium, quod ego pro viribus adimplere exoptans paucas has lineolas Excellentiae Vestrae pedibus substerno et pro cunctis huc usque generose in nos profusis beneficiis grates, quas possum, rependo maximas, firmissima spe fretus Paternum Excellentiae Vestrae erga miseros captivos Bosnenses Beneficientiae fontem haudquaquam dissicatum iri.

Quare filiali fiducia animatus novum illudque magni momenti Beneficium ab incomparabili Excellentiae Vestrae Generositate implorare praesumo, nimirum ut, si, Divina adjuvante Providentia, ex Benigne Gratosissima Caesareo Regiae Apostolicae Majestatis et Excelsi Locumtenentialis Regii Consilii Hungarici Resolutione selecti aliquot Missionariae hujus Provinciae Religiosi Juvenes, Marianus scilicet Shugnich, Franciscus Szitnich et Angelus Jelich, qui hoc anno studium S. Theologiae absolverunt, in isto Zagrabiensi Patrum Franciscanorum Conventu Turcicae Litteraturae et Linguae sub clarissimi Domini Demetrii Athanaskovich disciplina addiscendae gratia collocarentur, illos Excellentia Vestra pro innata Bonitate et Eximia Liberalitate Sua Paternae protegere eorumque indigentias sublevare velit.

Oro itaque, Mecoenas Optime et Praesul Amplissime, quantacumque possum profundissima animi mei demissione, quatenus ardentissimum hoc meum desiderium, propagandi nimirum in Clero nostro Bosnensi Turcicae Linguae ac

Litteraturae studium, ea qua pollet Auctoritate promovere dignetur. Quod ipsum desiderium meum jam ante aliquot menses Celsissimo etiam Principi totius Inclyti Hungarico-Apostolici Regni Primati eo fine substravi ut Validissimum Patrocinium Suum tum apud Eandem Majestatem Sacratissimam, quum apud Excelsum Locumtenentiale Regium Consilium Hungaricum benignissime interponere non dedignetur. Id quod libenter se praestitutum Gratiōsa in Epistola Sua de d.d.º 14. Julii benigne adpromittere dignabatur.

Omnipotens autem Largitor bonorum omnium Deus pium hoc nobisque in durissima hac captivitate constitutis summe necessarium institutum humillimis meis, nec non consodalium omnium et concaptivorum Confratrum meorum precibus exoratus aliis atque aliis exuberantibus atque inaestimabilibus coelestis Gratiae Suae donis remunerare dignabitur. Ego interea ante Crucifixi imaginem in genua procumbens pro diutissima Excellentiae Vestrae cunctorumque Altefactorum Dominorum Insignium Benefactorum nostrorum incolumitate prosperitateque frequentes non desinam ingeminare preces. Et si aliud quodpiam gratitudinis meae specimen Excellentiae Vestrae praestare possem, honori profecto id mihi ducerem summo, dummodo Excellentia Vestra occasionem aliquam mihi annuere dignaretur, quam ego laetabundus ambabus ulnis amplecterer omniaque possibili studio, pro virium mearum imbecillitate, exequi conarer, factis comprobare cupiens perennem gratissimi animi mei significationem, in cujus tesseram Sacri Pastoralis Anuli devoto in osculo perseverans me subscribendi honorem habeo.

Excellentiae Vestrae

Fojniczae in Bosnia die 7. Octobris 1821.

P.S.

Si Excellentia Vestra Mandata aliqua ad me demittere dignaretur, ad Illustrissimum Dominum Davidem Venczina Caesareo Regii Loemodochii Brodensis Directorem Epistolas summa cum circumspectione ultra confinia promovendas dirigere posset, quum via haec et expeditior et minoribus periculis obnoxia mihi videatur, ob frequentiore scilicet negotiatorum ad praefatum Loemodochium accessum. Epistolae autem compendiosiori forma sint complicatae, ad evitandas malignos exploratorum suspiciones.

Humillimus, Devotissimus et Obsequentissimus Clientulus

Fr. Augustinus Milletich Episcopus Dauliensis

et Vicarius Apostolicus Bosnensis mpp.

XIV.

NAZ NDS (OD) 736/1822.

Recommendatio ex autographo excerpta ad Excellentissimum Dominum Antistitem Zagrabiensem data.⁶¹

Opportunitate nacta ideo has Tibi scribere festino, ut vestra opera deviatos socios vestros Vukadin et Čuich ad Patriam revocare possimus. Illi enim nondum transierunt ad Italiam, sed commorantur Jadera in Dalmatia apud PP. Franciscanos mense Majo transituri in Italiam, uti scribunt die 14. Februarii Paulo Vukadin.

Quare si Tu Tuique Socii bonum desideratis Vestrae Provinciae et huic miserrimo populo succurrere cupitis, supplices accedite Excellentissimum, Illustrissimum Dominum Episcopum Maximilianum Nostrum Eximium Benefactorem, Eidem instantissime supplicantes, ut scribat Domino Gubernatori Jaderae Tomassich, quem audivimus valde esse addictum isti Excellentissimo Domino, ut non permittat illos duos Juvenes transire in Italiam unde vel nunquam vel nonnisi post multos annos transibunt in Bosniam, sed statim illos cogat ad propriam redire comitatos fida custodia usque limites Turciae. Hoc si feceritis, Provinciae huic magnum bonum nobisque omnibus gratissimum facietis. Nos enim nunc magis quam umquam eorum opera indigemus, utpote cum plures sacerdotes saeva mors nobis abriperit.

XV.

NAZ NDS (OD) 1455/1822.

Excellentissime, Illustrissime ac Reverendissime Domine Praesul! Mecoenas Inclyte! Domine ac Patrone Benignissime, Colendissime, Gratosissime!

Insubsistenses plane ac omnino irrationabiles Reverendissimi Reverendi Patris Bernardini Czarglenko Jadrensis Franciscanorum Conventus Gvardiani in favorem Alumnorum nostrorum Josephi Vukadin et Michaelis Csuich contexas mihiq̄ue ab eodem porrectas vindicias jam ante aliquot dies accepi, quarum uniforme exemplar Excellentiae Vestrae sub datum 2. Junii mihi admanuari gratiose praecipere dignabitur.

Negotium hoc ego Admodum Reverendo Patri Dominico a Varess actuali Missionariae hujus Provinciae superiori, qui simul in spiritualibus meus vicarius generalis est ac immediatus praedictorum Religiosorum Praelatus Regularis, examinandum commisi monuiq̄ue ut ipse praecitato Jadrensi Gvardiano, ex officii sui munere,

⁶¹ Cijeli je tekst prepisani izvadak napravljen očigledno iz nekog Miletićevog pisma upućenog nekome od bosanskih klerika (vjerojatno Marijanu Šunjiću, Anđelu Jeliću ili Franji Sitniću), tako da ne sadrži potpis, datum ili mjesto sastavljanja.

responderat, cujus responsionis exemplar hisce adnexum Excellentiae Vestrae humillime substernendi honorem habeo, enixe deprecans, quatenus illud Excelso Imperiali Regio Dalmatico Gubernio exmittere non dedignetur instareque ut Dalmatis Franciscanis expresse inhibeat amodo vagabundos hujusmodi Missionariae hujus Provinciae Alumnos, cum magno Apostolici hujus Vicariatus damno totque fidelium animarum jactura in suis detinere Conventibus praecipiatque ut detentos immediate ad Patriam remittant. Imo summopere necessarium nobis foret, si Excelsum quoque Locumtenentiale Regium Consilium Hungaricum in dimittendis Alumnis nostris damnosas illorum divagationes compescere dignaretur, quam profecto gratiam Excellentia Vestra, pro singulari, quod apud Altefatum Excelsum Locumtenentiale Regium Consilium autoritate pollet, facillime impetrare poterit. Quam gratiam Omnipotens clementissime remunerare dignabitur.

Tres vero illos tam a me, quam a praeaudato Admodum Reverendo Patre superiore Provinciali commendatos Juvenes Marianum videlicet Shugnich, Angelum Jelich et Franciscum Sitnich sub directione Clarissimi domini Athanaskovich Turcicae litteraturae et linguae in Regia ista Libera Civitate magno Apostolicae hujus Missionis cum emolumento, indefesso gratiose nuper mihi significare dignabatur, operam navantes, nunc iterum iterumque Altis Excellentiae Vestrae gratiis favoribusque perimpense recommendare praesumo simulque debita cum veneratione ad Sacri Pastoralis Anuli osculum laetabundus praecumbo

Excellentiae Vestrae

Signatum Fojniczae in Bosnia die 12. Julii 1822.

Humillimus Devotissimus atque Obsequentissimus

Clientulus fr. Augustinus Milletich

Episcopus Dauliensis et Vicarius Apostolicus Bosnensis mpp.

XVI.

NAZ – Pr. Ala. A. 386/1830.⁶²

Excellentissime, Illustrissime ac Reverendissime Domine Praesul! Excelsi Regii Banalis Consilii Locumtenens! Domine ac Patrone Benignissime, Colendissime, Gratosissime!

⁶² NAZ – Prezidijalni spisi biskupa Aleksandra Alagovića (= Pr. Ala. A.). Prvi broj ponovno označava protokol unosa dokumenta u arhiv, a drugi kalendarsku godinu. Koncept ovog pisma, prilično oštećen zbog vlage, čuva se u franjevačkom arhivu u Fojnici, usp. AFSF XXIII. „Autographica“, Kutija 24. br. 323. Vlastoručna pisma biskupa fra Augustina Miletića. Škegro ne donosi njegov prijepis, niti ga spominje.

Dudum jam Praesul amplissime ac Mecoenas inclyte! In hac etiam Bosnensi barbarorum Regione Excellentiae Vestrae fama, unanimi Alumnorum Apostolicae hujus Missionis encomio, eorum praecipue, qui superioribus annis, dum Excellentia Vestra penes Excelsum Locumtenentiale Regium Consilium Hungaricum Referendarii munere fungebatur, e benignissima Sacratissimae Caesareo Regiae Apostolicae Majestatis largitate et Clementia felicissimis suis in Ditionibus religiosam nacti sunt educationem et sublimiores degustarunt disciplinas. Hi profecto omnes nunc vel maxime postquam e publicis, tardius licet, intelleximus ephemeridibus, Excellentiam Vestram ad Episcopalem non solum, sed ad excelsi quoque Regio-Banalis Consilii Locumtenentialem Dignitatem, Divina ineffabili Providentia, Supremi Pastoris Autoritate, accedente Sacratissimae Regio Apostolicae Majestatis Beneplacito, adplaudentibus Venerabili Clero cunctisque totius Croatiae fidelibus Populis, jure meritoque evectam esse laetabundi piissimam Excellentiae Vestrae tam erga ipsos commiserationem, quam eximiam ac singularem erga Missionariam hanc Dioecesim nostram benevolentiam mirifice extollunt ac depredicant meque suaviter suis excitant clamoribus, ut paucas hasce congratulatorias, in ipsorum et meae sincerae gratitudinis filialis amoris ac debitae venerationis tesseram Excellentiae Vestrae Pedibus, licet informas, humillime substernerem lineolas. Quod eo libentius ac fiducialius facere praesumo, quo majori Excellentiae Vestrae ope atque praesidio in dirigendis conservandisque ultra centum Catholicorum millibus in hac durissima barbarorum captivitate gementium ac per immensa, ut ita dicam, locorum spatia per totam hanc Othomanicam Provinciam dispersorum ac imbecillitati meae a Deo et ab Apostolica Sancta Sede concreditorum, sumopere indigeo, modo vel maxime durante praesenti satraparum Regionis hujus insubordinatione et diabolica, dicere possum, anarchia. Omnipotens in bonum monstra convertat nobisque et catholicis nostris propitius sit.

Idem Clementissimus bonorum Largitor ac Fidelium omnium Supremus Pastor et Rector Dominus Noster Christus Jesus, qui Excellentiam Vestram Apostolorum Suorum legitimum Successorem esse voluit et Electum Almae Zagrabiensis amplissimae Dioecesis gregem Excellentiae Vestrae provide committere dignatus est. Ipse quoque invictum Apostolici pastoris robur ad onus tam grande gloriose ferendum addere vitamque incolumem diutissime servare, Pastoralis denique solitudinis, conamina omnia pro Ipsius gloria et sponsae ejus decore, nec non pro Sanctissimae Catholico Romano Apostolicae Religionis Nostrae incremento exaltanda, prospera reddere ac tandem immortalis gloriae triumphis coelesti in Patria, clementer coronare dignetur, quod una cum concaptivis Religiosis Franciscanis Fratribus cooperatoribus meis et cum fidelibus Christianis Romano-Catholicis voto unanimi ardentem, indesignanter efflagito, quod et deinceps facturum me spondeo, enixe deprecans Excellentiam Vestram, quatenus haec

ipsa sincerissimis cordis nostri desideria pro innata Bonitate Sua et Clementia grata acceptaque habere non dedignetur.

Occasione porro hac meipsum, ut ut indignum, aetate provectum, laboribus atque molestiis pene attritum atque confectum, distractissimae ac laboriosissimae Apostolicae hujus Sacrae Missionis pastorem, Clerum meum totamque desolatam Missionariam hanc Dioecesim et Religiosam Franciscanorum Observantium Bosnensem Provinciam, Alumnos praesertim nostros, qui in Inclytis Caesareo Regiis Ditionibus pie ac religiose educantur et ad animarum curam sub zelantissimorum Praesulum paterno praesidio, sedula clarissimorum Magistrorum ac Professorum industria sua humanissima commiseratione, bonitate et clementia eosdem Religiosos Juvenes Missionaria Dioecesis nostra Alumnos, contra fors injustam malecontentorum quorundam superiorum Regularium, in quorum Monasteriis degunt, criminationem gratiose protegere. Dyscolos autem et indiscipulatos (si qui hujusmodi, quod Deus avertat, invenirentur) cum plenitudine potestatis ut proprios filios paterne corrigere, punire et ad meliorem frugem reducere, illos in primis qui in Almae Excellentiae Vestrae Dioecesi iccoati fuerint, benigne dignaretur, quum nullius apud nos, stante iniquo Turcarum Regimine, indiscipulato hujusmodi coercendi reperiatur modus. Eapropter enixe rogo obtestorque Excellentiam Vestram, per incomparabilem illum quo erga Catholicum Religionem flagrat zelum, quatenus (si opus fuerit) tam penes Sacratissimam Caesareo Regiam Apostolicam Majestatem, quam penes Excelsum Locumtenentiale Regium Consilium Suum benigno-gratosum interponere dignetur Patrocinium, ne ullus amodo Missionariae Bosnensis hujus Provinciae Alumnus Criminosus, indiscipulatus aut incorrigibilis ad infelicem hanc relegatur Patriam, sed condignam potius inibi luat poenam, ubi patravit delictum, juxta communem illam utriusque juris regulam: Ubi delictum, ibi Forum, quo enim graviora sunt alicujus Religiosi facinora, eo perniciosiora⁶³ pro tota nostra Christianitate evaderent in ista infelici Regione, ubi errores impune grassantur et ubi omnia Christianitatis jura omnimodo silent; canonica vero nullum penitus vigorem obtinent. Adeoque pleno, quo gaudet jure Excellentia Vestra Bosnenses facinorosos, dyscolos et indiscipulatos Alumnos in Caesareo-Regiis Statibus delinquentes, juxta Ecclesiasticas juris Regulas, vel etiam juxta Civiles (si opus fuerit) sanctiones punire et puniri facere dignetur, prout illorum excessus promereri judicabuntur.

Veniam modo humillime exposco, quod Excellentiam Vestram in perlegendis inconcinis hisce characteribus et importunis forsitan precibus meis plus aequo detinere praesumpserim.

⁶³ „I“ je umetnuto naknadno, običnom olovkom i drugim rukopisom.

Cuncta demum fausta Excellentiae Vestrae ad multos annos sincerissimo cordis mei affectu iterum iterumque adprecans penes Sacri Pastoris Anuli devotissima oscula, ad obsequia paratissimus, debita cum aestimatione ac perenni cum gratitudine subscribendi me honorem habeo.

Excellentiae Vestrae

Signatum Dubravae Parochiali in hospitio die 10. Julii 1830. occasione Sacrae Canonicae Visitationis in itinere constitutus.

Humillimus, Devotissimus et Obsequentissimus Cliens

fr. Augustinus Milletich Consecratus Episcopus Dauliensis

Vicarius Apostolicus Bosnensis mpp.

LETTERS OF AUGUSTIN MILETIĆ IN THE ZAGREB ARCHBISHOPRIC ARCHIVE

During his service as the apostolic administrator in Bosnia, Augustin Miletić maintained a continuous communication with those abroad, trying to improve not only the position of his congregation, but also that of the ecclesiastical institutions in Bosnia at the time: the apostolic vicariate itself and the Franciscan Province of Bosna Srebrena. In this capacity he sent several letters to the bishops of Zagreb. The paper describes the context they were written in, and then presents the complete transcript.

Keywords: Augustin Miletić, Maksimilijan Vrhovac, Bosnian clerics, education, Bosna Srebrena.